

Justis- og beredskapsdepartementet

Vår ref.:
MKF

Dato:
10. mars 2026

Teknas innspill til høring - endringer i politiloven § 17 d - utvidelse av PSTs hjemmel for bruk av tvangsmidler i forebyggende øyemed

Tekna er fagforeningen for 117 000 naturvitere, teknologer og studenter. Våre medlemmer har høyere utdanning og representerer viktige kunnskapsmiljøer i Norge, både i offentlig og privat sektor.

Tekna viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 19. desember, om forslag til endringer i politiloven § 17 d - utvidelse av PSTs hjemmel for bruk av tvangsmidler i forebyggende øyemed.

Vi har over tid fulgt utviklingen i hjemlene for bruk av skjulte tvangsmidler i forebyggende øyemed, og har tidligere vært opptatt av at slike fullmakter må være presise og ledsaget av tydelige rettssikkerhetsgarantier. Samtidig har vi forståelse for at trusselsituasjonen har endret seg, og at ulovlig etterretningsvirksomhet, sabotasje og omgåelse av eksportkontrollregelverket representerer reelle og alvorlige utfordringer. Det er avgjørende at myndighetene har effektive virkemidler for å forebygge slike handlinger.

Vi ser positivt på at forslaget opprettholder krav om domstolskontroll som hovedregel. Forhåndskontroll fra domstolene er en grunnleggende rettssikkerhetsgaranti ved bruk av skjulte og inngripende tvangsmidler. Samtidig mener vi at utvidelsen av hjemlene, både når det gjelder sakstyper og inngrepsform, tilsier særlig varsomhet. Når adgangen til forebyggende tvangsmiddelbruk utvides, bør rettssikkerhetsgarantiene være tilsvarende tydelige og etterprøvbare.

Vi deler i denne sammenheng Norges institusjon for menneskerettigheters (NIM) tidligere understrekning av at inngrep i private hjem og bruk av skjulte tvangsmidler berører kjernen i vernet etter Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8. Slike inngrep forutsetter klare hjemler, presise terskler og reell kontroll. Etter

vårt syn er det derfor viktig at konsekvensene for personvern og rettssikkerhet vurderes grundig og eksplisitt, særlig når tiltakene brukes i forebyggende fase.

Behov for samlet personvern vurdering og helhetlig oversikt

Vi savner i høringsnotatet en mer samlet og systematisk vurdering av de personvernmessige konsekvensene av forslaget tilsvarende slik EU-forordningen GDPR art 35 forutsetter (DPIA). Utvidelsen av adgangen til bruk av skjulte tvangsmidler i forebyggende øyemed representerer et betydelig inngrep i privatlivet, og berører også ytringsfriheten. Selv om de enkelte tiltakene vurderes opp mot EMK artikkel 8 og 10, fremstår vurderingene i hovedsak knyttet til den enkelte hjemmel isolert.

Etter vårt syn bør det i større grad foretas en helhetlig personvernkonsekvensanalyse av hvordan utvidede overvåkingshemler samlet sett påvirker borgernes rettigheter. Overvåkingstiltak eksisterer ikke i et vakuum som kun kan begrunnes i sikkerhetshensyn. De inngår i en bredere rettslig og samfunnsmessig kontekst, hvor kumulative effekter over tid kan ha betydning for opplevelsen av privatliv, rettssikkerhet og ytringsrom.

I Norge har hjemlene for forebyggende og avvergende tvangsmiddelbruk blitt utvidet over flere år, ofte begrunnet i et skjerpet trusselbilde. Hver enkelt utvidelse kan isolert sett fremstå nødvendig og forholdsmessig. Samtidig er det etter vårt syn viktig at det også foretas en samlet vurdering av den totale hjemmelsstrukturen og den samlede inngrepsadgangen. En slik oversikt vil bidra til å sikre at balansen mellom sikkerhet og grunnleggende rettigheter opprettholdes over tid.

Vi mener derfor at det bør vurderes å redegjøre tydeligere for hvordan forslaget inngår i det samlede regelverket om skjulte tvangsmidler, og hvilke mekanismer som finnes eller bør etableres for å sikre en helhetlig og etterprøvbar kontroll med den samlede bruken av slike hemler.

Tredjepersoners rettsstilling og håndtering av overskuddsinformasjon

Forslaget innebærer utvidet adgang til bruk av skjulte tvangsmidler i forebyggende øyemed, herunder inngrep i private hjem og dataavlesing. Slike tiltak kan også berøre tredjepersoner, for eksempel familiemedlemmer, kolleger og samarbeidspartnere som ikke selv er mistenkt for straffbare forhold. Dette gjelder særlig ved digital innhenting, hvor det kan innhentes informasjon som også omfatter andre enn målpersonen.

For å opprettholde og styrke tilliten til bruken av slike virkemidler, er det viktig at det fremgår tydelig hvordan tredjepersoners rettigheter etter Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8 ivaretas i praksis. I den grad disse hensynene allerede er regulert gjennom politiregisterloven og etablerte kontrollordninger, kan det være

hensiktsmessig at dette omtales klarere i forarbeidene. En slik synliggjøring vil bidra til økt forutsigbarhet og forståelse for hvordan rettssikkerheten ivaretas.

Når det gjelder håndtering av overskuddsinformasjon, legger vi til grunn at det gjelder krav til nødvendighet, formålsbegrensning og sletting etter gjeldende regelverk. Det vil likevel kunne styrke ordningens legitimitet dersom det redegjøres nærmere for hvordan disse prinsippene praktiseres i forebyggende saker, særlig ved bruk av digitale metoder. Klare beskrivelser av hvordan dataminimering og kontroll gjennomføres i praksis, kan bidra til å redusere offentlig usikkerhet.

Vi har forståelse for at bruken av skjulte tvangsmidler i forebyggende øyemed skjer i et begrenset omfang. Av hensyn til befolkningens tillit til våre sikkerhetsmyndigheter kan det, innenfor de rammene som er mulig, være hensiktsmessig å synliggjøre hvor ofte hjemlene faktisk tas i bruk. Økt transparens om omfang og kontrollmekanismer vil kunne styrke den demokratiske forankringen av nødvendige sikkerhetstiltak.

Terskelnivået for bruk av forebyggende tvangsmidler

Når hjemlene nå utvides både i sakskrets og inngrepsform, er det viktig at det fremgår tydelig hvordan vilkåret «grunn til å undersøke» skal forstås og praktiseres. Dersom terskelen forutsetter konkrete og individualiserte holdepunkter knyttet til en bestemt person eller handling, vil det kunne bidra til økt forutsigbarhet at dette tydeliggjøres i forarbeidene. En slik klargjøring vil understøtte at terskelnivået står i rimelig forhold til tiltakets alvor og samtidig bidra til å styrke tilliten til at hjemlene brukes målrettet og restriktivt.

Med vennlig hilsen

Sonja Lovise Berg

Direktør for samfunnspolitikk